

ZANIKLÁ OSTRAVA

PETR LEXA PŘENDÍK

ZIDOVSKA OBECA SKOLA
JUDISCHE VOLKSSCHULE

Zaniklá Ostrava

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Petr Lexa Přendík
Zaniklá Ostrava – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

ZANIKLÁ OSTRAVA

PETR LEXA PŘENDÍK

Text © Petr Lexa Přendík, 2025

Photos © Petr Lexa Přendík, 2025; © Archiv města Ostravy, 2025;

© Ostravské muzeum, 2025; © Zemský archiv Opava, 2025;

© Archiv Vítkovice, a.s., 2025; © Zdeněk Wludyka, 2025

Maps © Mapy.cz; © Seznam.cz, a.s.

ISBN tištěné verze 978-80-264-5547-9

ISBN e-knihy 978-80-264-5609-4 (1. zveřejnění, 2025) (PDF)

OBSAH

Zmizelá šlechtická sídla	6
O zbořené kapli sv. Lukáše	50
Ve stínu starých laub	62
Zmizelé synagogy, zaniklá komunita	100
Německý dům neboli Trucburg?	140
Napůl zaniklá dráha ze Svinova do Kyjovic	160
První moderní letiště v Ostravě	176

VYZNÁNÍ AUTORA

Ostravo, město z oceli a uhlí,

Ty jsi jako srdce, které tepe v rytmu historie a modernity. Tvými ulicemi protéká neviditelná řeka vzpomínek na těžkou práci, odhodlání a nekonečnou touhu po změně. Tvůj duch je nezlomný, tvé srdce odvážné. Každá tvá ulice, každý tvůj dům, každý koutek ukrývá příběhy, které se vlní skrz čas i generace. Tvá industriální minulost je základem, na němž stavíš svou budoucnost. Mnoho z tvých příběhů je vtisknuto do zaniklých staveb, které kdysi dominovaly tvé krajině. Staré hrady, tvrze, zámky, synagogy a domy – všechny tyto stavby byly svědky tvé historie a jejich ztráta je připomínkou neustálé proměny.

Ostravo, ty jsi město kontrastů, kde se snoubí krása a drsnost, minulost a přítomnost. Jsi inspirací pro všechny, kteří hledají sílu překonat výzvy a tvořit něco nového. Tvůj duch zůstává nezlomný i v těchto změnách, a tvá schopnost obnovy je svědectvím vytrvalosti.

S láskou a úctou k tobě, město, které nikdy nezapomene na své kořeny a hrdě kráčí vstříc budoucnosti.

PROLOG

Milému čtenáři, který baží a prahne po dávno zaniklých časech Ostravy!

Po čase jsem po vydání dvou knižních průvodců *Procházky Ostravou* dostal opět příležitost připravit pro nakladatelství CPress knihu, v níž shromážďuji informace k vybraným okruhům, které

spojuje zásadní fakt: jde o témata dávno zmizelá; o části Ostravy, které dnes vypa-
dají zcela jinak než před sto lety.

Díky svému projektu *Ostravské pěšiny*, který seznamuje od roku 2020 zájemce s dějinami Ostravy přímo v ulicích prostřednictvím komentovaných vycházek, nebo každý měsíc v kině Luna v Ostravě-Zábřehu za pomoci popularizačních fotopřednášek *Lexa v Luně*, jsem vybral do této publikace publikem nejnavštěvovanější a nejžádanější témata, která se mnohdy v knize navzájem doplňují, nebo stojí v opozici.

První kapitola publikace se věnuje zaniklým šlechtickým a podnikatelským sídlům na území Ostravy. Představí vám nejen nejstarší hrady, ale také tvrze, které byly později přestavěny na pohodlné zámky či hospodářské dvory. Pozornost je většinou věnována dnes již bohužel zaniklým sídlům. V rámci kapitoly jsou ovšem zařazeny rovněž zámky, které se poměrně nedávno dočkaly na poslední chvíli (nebo pět minut po dvanácté?) své záchrany.

Zcela zapomenuté a již dávno zaniklé stavbě v podobě barokní kaple sv. Lukáše, která stávala v centru města při Zámecké ulici, se věnuje zevrubně druhá část knihy. Barokní stavba opředená různými zajímavostmi i dochovaným fotografickým materiálem z konce 19. století je patrně největší asanovanou církevní stavbou v historii Ostravy.

Třetí část knihy se věnuje rovněž starším dějinám Ostravy. Toulat se budete dnešní Velkou ulicí, která byla až

do 60. let 20. století jednou z historicky nejceněnějších uliček města. Přiblížíme si zde devět domů s podloubími i s jejich – mnohdy neřestnou – historií. Díky této kapitole zjistíte, jak pestré a vykřičené byly staré lauby, jež jsou v posledních letech stále častěji skloňovány díky nové zástavbě, která na jejich místě vznikla do roku 2024.

Následující čtvrtý oddíl nabízí vhled do židovské minulosti Ostravy. Kromě základních dat z (mnohdy smutné) historie ostravské židovské komunity je text detailně zaměřen na všechny ostravské synagogy a modlitebny a na jejich postupně vypalování na sklonku jara 1939. Proti tomuto tématu pak stojí v opozici pátá kapitola, jež popisuje příběh Německého domu jako centra německého národa v Moravské Ostravě. Kdo z dnešních Ostravanů ví, že na náměstí Dr. Edvarda Beneše stála tak kolosální budova, která musela v roce 1945 zmizet?

Závěrečné dvě kapitoly se zabývají dějinami dopravy. V šestém části poznáte příběh polozaniklé tramvajové trati mezi Svinovem a Kyjovicemi, která existovala poměrně krátce v původní podobě v letech 1925–1970. Právě zaniklému úseku mezi svinovským nádražím a točnou tramvaj Vřesinská je v textu věnována největší pozornost. V poslední kapitole publikace zamíříme k nebesům v podobě aviatiky a letectví. Text přibližuje příběh prvního moderního letiště v Ostravě-Hrabůvce a ukončuje tak v nebesích knihu, která vypráví o tom, co už v Ostravě není...

V úvodu zařazuji také slova díky. Děkuji Archivu města Ostravy, Ostravskému muzeu a Archivu Vítkovice, a. s. za spolupráci a také za poskytnuté fotografické snímky zařazené do této publikace. Z fondů uvedených institucí jsem také čerpal informace k jednotlivým tématům. S ohledem na fakt, že tato kniha je knihou především popularizační, neuvádím v ní jednotlivé citace archiválií, ale zařazuji pouze na konci každé kapitoly literaturu, z níž jsem také čerpal a která může čtenáři dále rozšířit obzory. Poděkování náleží také sběrateli pohlednic Zdeňku Wludykovi, který rovněž knize poskytl celou řadu obrazového materiálu. Doplňme, že srovnávací fotografie uvedené v knize vznikly v průběhu roku 2024.

Věřím, že kniha *Zaniklá Ostrava* poskytne čtenáři nový vhled na komplikovanou historii města. Doporučuji také navštívit zájmová místa uvedená v knize – kupříkladu pozůstatky zámeckých parků vás na jaře zcela jistě osloví. Necht' není kniha tedy jen holým poznáním, ale je také inspirací k vycházkám či dalšímu studiu. A kdoví, třeba se k zaniklé Ostravě zase někdy vrátím.

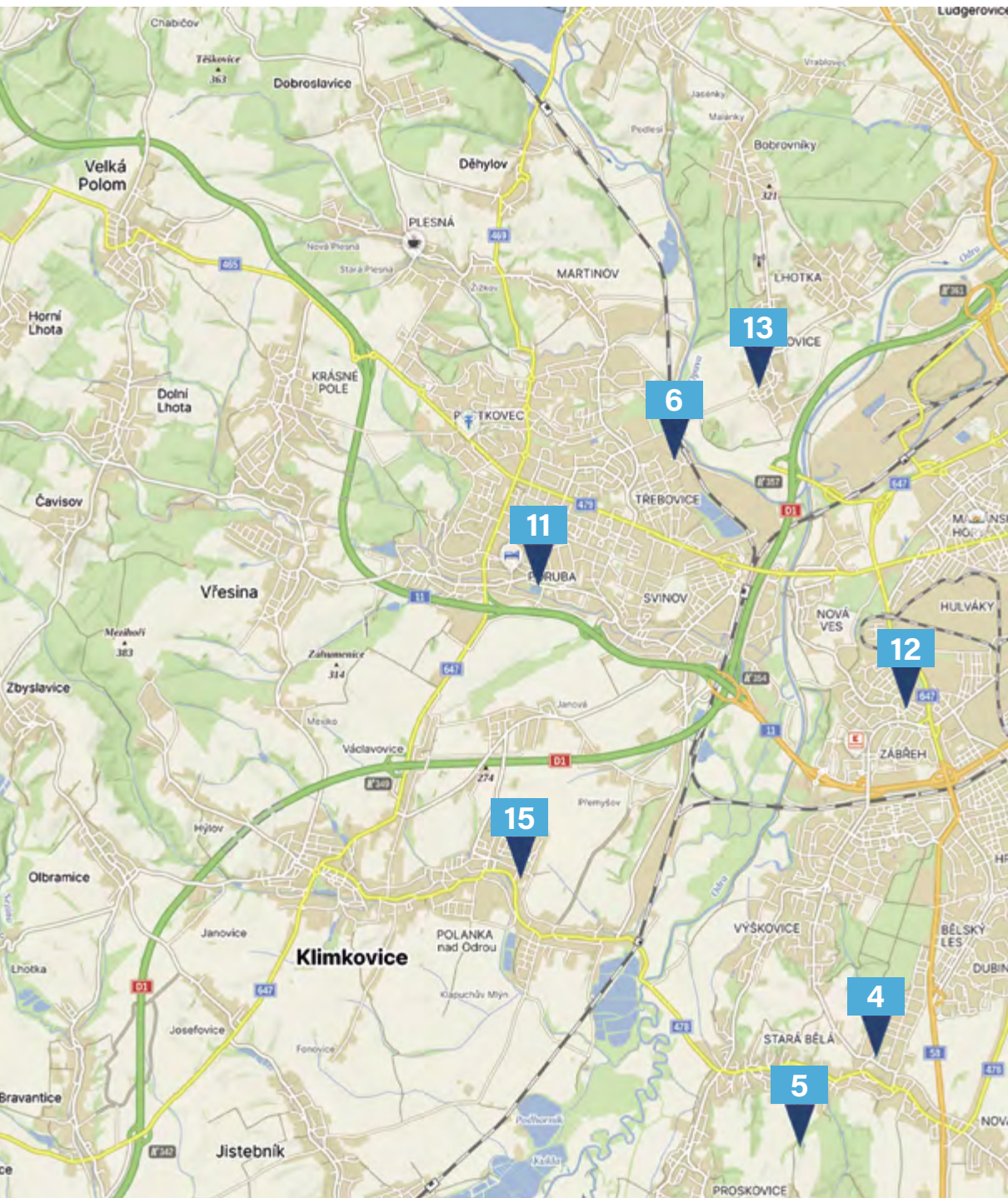
Ať žije zaniklá Ostrava!
V Ostravě-Hrabůvce 5. ledna 2025,
Petr Lexa Přendík, patriot města

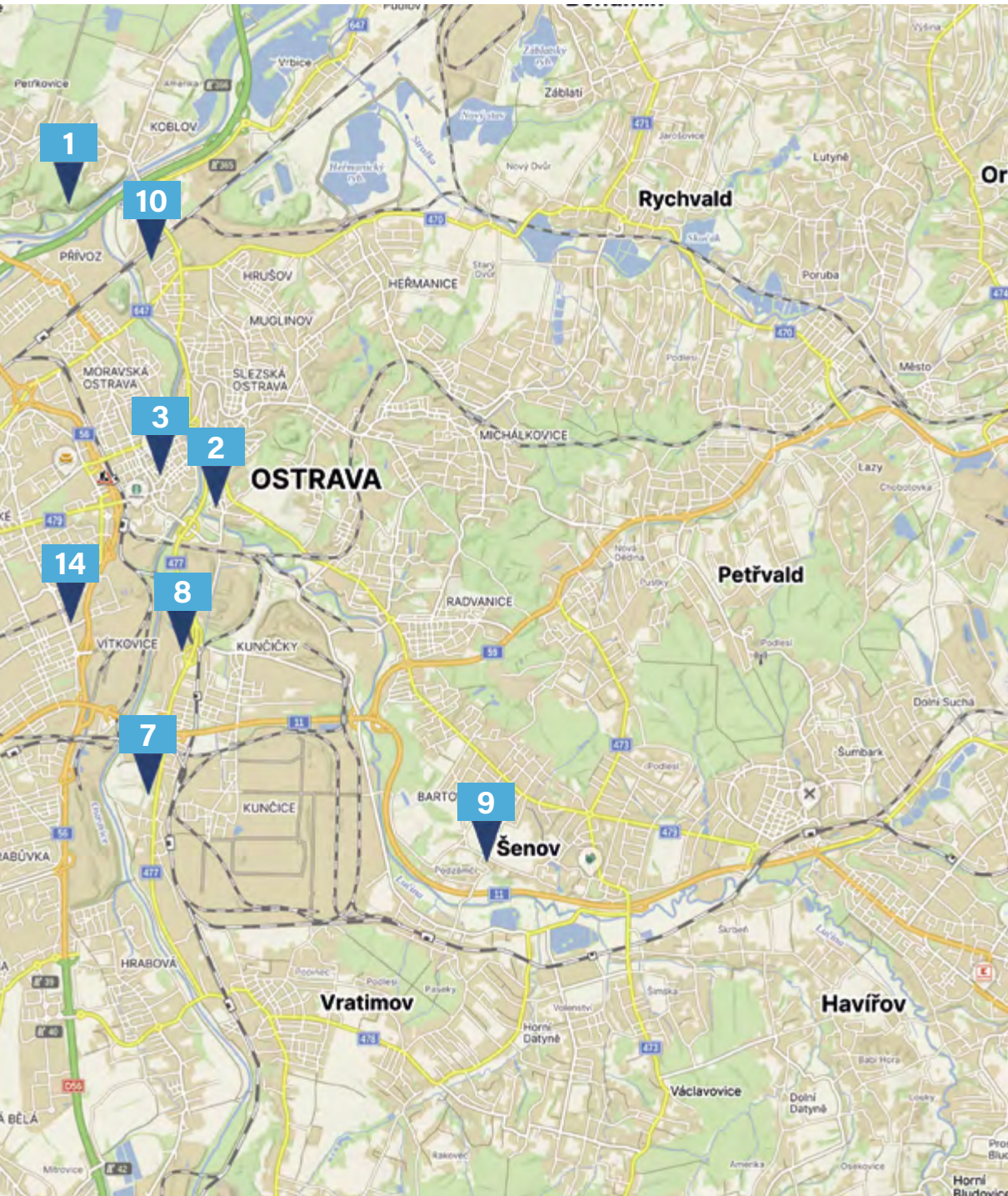

ZMIZELÁ ŠLECHTICKÁ SÍDLA

The background is a dark, blue-tinted photograph of a hillside. In the foreground, there is a stone wall and a fence. In the background, there are several buildings, including a large one with a balcony on the right. The overall scene is somewhat obscured by the dark tint and the large text overlay.

Ostrava byla už od času středověku strategickým městem ležícím na hranici Moravy a Slezska, respektive na hranici zájmů českého a polského státu. Není tak divu, že zde existovaly dva důležité hrady, které byly v průběhu pozdního středověku doplňovány o menší tvrze. O některých z nich víme, jen že existovaly: **Bartovice (1620?)**, **Krásné Pole (1486)**, **Mariánské Hory (1476)**, **Přívoz (1453)**, **Radvanice (?)**. Jednalo se spíše pouze o panské domy při zdejších hospodářských dvorech. Skromná šlechtická sídla se v období novověku transformovala na pohodlné **zámky**, jejichž příběhy pokračovaly až do 20. století. Druhá světová válka a komunistický režim udělaly z většiny památek ruiny. Některé zanikly, jiné byly zachráněny až na počátku 21. století. Ovšem i v současném století zmizel jeden z nejvýraznějších ostravských zámků v Kunčicích. Nad zámkem v Polance nad Odrou visí i dnes otazník – co bude dál? Následující stránky vám přiblíží příběhy zaniklých šlechtických a podnikatelských sídel, nezapomeneme ale ani okrajově zmínit i příběhy nedávno zachráněných zámeckých památek.

1 HRAD LANDEK

Lokalita Ostravy-Koblova, respektive návrší Landeku, byla osídlena již v období pravěku. Kmen Holiců zde měl v 8. a 9. století obranné postavení. V období druhé poloviny 13. století byl nad soutokem Odry a Ostravice postaven kamenný hrad Landek k ochraně Českého království. Jistý vliv na jeho zbudování měla jistě i vzpomínka na nájezd Tatarů na Opavsko a Hlučínsko v roce 1241. Impuls k založení obranného hradu mohl dát přímo král Přemysl Otakar II. někdy po roce 1253, kdy na naše území vpadla nepřátelská polská vojska. Obranné sídlo bylo vybudováno nad strategickou komunikací, tedy v blízkosti obchodní (solné) stezky vedoucí z Opavy do Krakova. Kromě vojensko-obranné role hrad zajišťoval i bezpečnost na trase dálkového obchodu.

Na centrálním platu Landeku je dodnes v jihovýchodní části patrný jen kousek hradního zdiva. Máme-li věřit starším údajům, byl hrad opevněn hradbami v pravoúhlém uspořádání s obrannými věžemi v rozích. Ze tří stran byl hrad obklopen hlubokými příkopy a jedna strana hradiště byla chráněna srázem svažujícím se k řece Odře. Směrem od Koblova byla vybudována příjezdová cesta se vstupní bránou, z níž se do dnešní doby zachovaly dva silné kamenné pilíře nad potokem, jejichž stav ještě v roce 1912 svědčil o tom, že tvořily část vstupní brány do areálu hradu.

Obranný hrad Landek je poprvé zmíněn 2. srpna 1297, kdy ho obdržel jako zeměpanské léno od opavského knížete Mikuláše I. Žibřid z Barutu. Hrad je nepřímo uveden v listině olomouckého biskupa Dětricha z Hradce, který v citovaném textu zaznamenává pojmenování *Landeck*, přičemž původně německá koncovka *-eck* se používala výhradně pro hrady (jinak *Landek* = doslova *roh země*). Z listiny z roku 1377 se dovídáme, že k hradu, který získali bratři Václav a Přemek z rodu opavských Přemyslovců, náleželo četné příslušenství: hospodářský dvůr, lesy, vody, mlýny, vesnice Bobrovníky, Koblov a Markvartovice a město Hlučín s výslovně uvedeným velkým mlýnem.

Roku 1349 byl hrad v lenním držení bývalého těšínského fojta Petra. V roce 1351 hrad získala jako léno od Karla IV. manželka opavského knížete Mikuláše II. Juta Falkenberská. V polovině 15. století patřil Landek olešnicko-kozelským knížatům, kterým držení hradu potvrdil v roce 1459 Jiří z Poděbrad.

Zánik hradu na Landeku

V roce 1428 kolem hradu prošla husitská výprava, ale na hrad nezaútočila, neboť zde sídlila silná posádka protihusitského zaměření. Zato v 60. a 70. letech 15. století byl hrad jistě poškozen při tažení Matyáše Korvína na Opavsko v rámci války proti Jiřímu z Poděbrad a Vladislavu Jagelonskému. Hrad tehdy

přestal sloužit jako skutečné sídlo. Byl to patrně rok 1474, který přinesl hradu zkázu. Již roku 1517 se v opavských zemských deskách dočítáme, že hrad Landek je zpustlý a vrchnostenský zámek se nově nachází v Hlučíně. Od 16. století využily ruiny hradu loupežnické bandy. Hrad byl částečně pobořen na příkaz opavských knížat již na počátku 17. století, aby nemohl dále sloužit jako útočiště pofiderních lapků. I přesto ale ještě na počátku 19. století bylo zřejmé, kudy procházely hradby hradu a jakou dispozici sídlo mělo. Ovšem vzrůstající se region byl od počátku 19. století lačný na kámen, který dobře posloužil jako základové zdivo pro nová stavení, zejména pro obyvatele nedalekých Šilheřovic a Koblova. Není tak divu, že příběh hradu můžeme dnes číst jen prostřednictvím archeologických výzkumů. Ty přinesly nálezy v podobě keramických a kovových artefaktů, zejména z období 13. a 15. století, což potvrzuje období existence sídla. V místech hradu Landek dnes můžete nalézt dřevěnou rozhlednu. Po hradu zbylo také několik pověstí. Hrad byl bohužel částečně pobořen na příkaz opavských knížat již na počátku 17. století, kdy sloužil jako útočiště pofiderních lapků.

2 SLEZSKOOSTRAVSKÝ HRAD

Neméně významným hradem, na dohled od Landeku, byl také hrad Slezskoostravský. První písemná

zmínka o hradu pochází rovněž z 2. srpna 1297, kdy olomoucký biskup Dětřich z Hradce uzavřel za přítomnosti opolského knížete Boleslava dohodu s těšínským knížetem Měškem o polsko-moravské hranici. Bylo ujednáno, že obě strany postaví na svých březích Ostravice hraničnické, které budou určovat hranici i do budoucna pro případ změny toku řeky. Jedním ze svědků listiny byl kastelán Heřman, řečený Speher, sídlící na Slezskoostravském hradě.

► **Víte, že...** Slezská Ostrava se kdysi nazývala Ostravou Polskou? Dnem 27. listopadu 1919 je datován výnos Ministerstva vnitra Československé republiky, kterým se změnil název městyse Polská Ostrava na současnou Slezskou Ostravu, která je dnes jedním z 23 městských obvodů Ostravy. ◀

Již ve 13. století byl hrad obehnan 4 m vysokou a 2,5 m širokou zdí. Roku 1327 přestal být hraniční pevností, když slezská vévodství včetně těšínského připadla jako léno českým zemím. Roku 1508 získal gotický hrad a celé zdejší panství Jan Sedlnický z Choltic, který nechal hrad během let 1534–1548 přebudovat na pohodlnější renesanční zámek. Z té doby pochází brána s věží, které se jako jediné uchovaly až do současné doby. Původní hradby byly při přestavbě doplněny o dělovou baštu, palácová část byla rozšířena o obytné a hospodářské budovy a byla postavena rovněž zámecká kaple a rytířský sál.

► **Víte, že...** Dne 30. července 1590 se na Slezskoostravském hradě konal zemský sněm pánů a rytířů Těšínského knížectví, kde byla přijata deklarace k Těšínskému zemskému zřízení. Mimo jiné se zde písemně potvrdilo, že česká řeč je jediným úředním jazykem v Těšínském knížectví. ◀

Zámek značně poznamenala třicetiletá válka: nejprve byl zpuštěn Italy, poté Dány a nakonec Švédy. V 60. letech 17. století byl zámek dokonce přestavěn na vojenskou pevnost proti tureckému nebezpečí, ale pevnosti nakonec nebylo potřeba.

Příběh zkázy

Roku 1714 koupil zámek s polskoostravským panstvím známý rakouský vojevůdce a diplomat, hrabě Jindřich Vilém Wilczek. Roku 1763 bylo ve Slezské Ostravě objeveno uhlí a v roce

Jindřich Vilém Wilczek (17. září 1665 – 19. března 1739), rakouský diplomat a vojevůdce (polní maršál) z českého šlechtického rodu Wilczků (Vlčků)

1787 zahájil František Josef hrabě Wilczek jeho pravidelnou těžbu. Ta se brzy projevila poškozením zámeckých budov. Wilczkové obohatili zámek pouze o klasicistní přestavbu severní věže.

Slezskoostravský zámek s předzámčím, stabilní katastr, třetina 19. století

Slezskoostrovský zámek, tehdy ještě na kopci, na kresbě Jakoba Alta v roce 1855, pohled od Moravské Ostravy

Podle dochované zprávy z roku 1804 byl zámek téměř pustý.

V roce 1840 došlo k požáru hospodářského dvora, který poničil i zámek, už v této době popisovaný jako zchátralý s kanceláři a byty. V roce

1844 musel být zbourán rytířský sál s žebrovou klenbou a zámek postupně nabýval vzhledu zříceniny. Na místě sálu byl zbudován pivovar. Dne 30. listopadu 1872 zámek postihl další rozsáhlý požár. Teprve pak se začalo

Půdorysy přízemí a prvního patra zámku v roce 1919

Vyobrezání slezskoostrovského zámku, 20. léta 20. století

Záběry s vyobrazením Slezskostravského zámku, 20. léta 20. století

s jeho opravami, současně však byl zjištěn pokles stávajících budov o 8–11 m následkem poddolování.

I v období první republiky památka trpěla. Ve stěnách se objevovala jedna trhлина za druhou a stavba musela být vyklizena. Nikdo nechtěl do sesedajícího zdiva investovat s ohledem

na fakt, že se nevědělo, do jaké míry hrad ještě poklesne. Roku 1940 zasáhla okolí hradu povodeň. Devastaci zámku podpořilo také letecké bombardování Ostravy dne 17. listopadu 1944. Bomby dopadly v těsné blízkosti zámku a narušily jeho zbývající část. Po osvobození v roce 1945 převzal správu

Pohlednice s vyobrazením hradu od Lučiny, okolo 1920

Identický pohled od Lučiny na jaře 2024

Jedna z mála dochovaných staveb renesančního zámku – vstupní brána, snímek ze 40. let 20. století

zámku a ostatního majetku Wilczků na základě znárodnovacích dekretů československý stát. Zřícenina zámku byla až do roku 1958 svěřena do majetku dolu Trojice, následně zámek převzal Obvodní národní výbor ve Slezské Ostravě. Dolování pod zámek pokračovalo až do počátku 60. let 20. století. Hrad v důsledku těžby poklesl o konečných 16 m.

Betonový hrad?

Stav památky dospěl dokonce tak daleko, že na ní byl vydán 15. února 1954 demoliční výměr. Hrad od konce 70. let procházel nevhodnými úpravami bez dohledu památkářů. Zbylé ruiny byly znehodnoceny. Na místě někdejší gotické bašty, jež byla smetena bagrem, začala nejdřív vyrůstat

Pohled na bránu na jaře 2024

vinárna Rotunda, jejímž majitelem se po dokončení stal komunální podnik Restaurace a jídelny Ostrava. Ten ji však jako vysoce ztrátovou musel po čase zavřít. Na počátku 90. let se ještě jednou otevřela, na čas se stala vyhledávaným klubem s nočními diskotékami, ale i tahle kapitola rychle skončila. Nevhodné stavební zásahy probíhaly až do konce 80. let, čímž si hrad získal mezi lidmi přezdívku „největší černá stavba Ostravy“. Celé bývalé hradní jádro se přeměnilo v betonový monolit obalený novými konstrukcemi z kamennů původních zdí.

V 90. letech byl hrad prodán do soukromých rukou s vidinou jeho rekonstrukce. Hrad zakoupila společnost East West Invest s vizí vybudovat z památky podnikatelské centrum a luxusní hotel, z čehož nebylo nic naplněno. Roku 1998 město Ostrava využilo svého předkupního práva a hrad

získalo do svého majetku. Po nezbytné rekonstrukci byl hrad v květnu 2004 zpřístupněn veřejnosti. Do dnešní doby se z původního hradu zachovala pouze zřícenina části hradního paláce, malá část hradebního opevnění a vstupní renesanční brána s věží. Ze zámku se nedochovala žádná stavba. V současnosti zámek slouží zejména kulturním a společenským akcím. Ty se ale odehrávají v kulisách betonu a kamení, které se na první pohled mohou tvářit jako starý hrad. Druhý pohled jasně deklaruje, že Slezskoostravský hrad je

Pozůstatky zdiva hradu v 60. letech 20. století

spíše zmizelou památkou než věrohodnou autentickou stavbou.

3 BISKUPSKÝ HRAD

Moravská Ostrava, připomínaná poprvé roku 1267 v listině olomouckého biskupa Bruna ze Schauenburku, byla patrně hospodářsky propojena s hradem na Landeku. Biskupské město se brzy stalo sídlem správy severomoravských biskupských držav, hospodářským střediskem celého moravskoostravského

Zachovalá část původního zdiva zakomponovaná do nynější podoby hradu, 2024

biskupského panství a nejsevernější baštou severomoravských držav olomouckého biskupa. To s sebou neslo potřebu stavby příležitostného sídla přímo v areálu města. V západním rohu moravskoostravských hradeb byl proto vystavěn biskupský dvůr, nazýván také jako hrad, ač se ve skutečnosti jednalo spíše o malý hrádek. Hledali bychom ho v místech křížení dnešních ulic Puchmajerova a Zámecká. Vznikl patrně ve druhé polovině 14. století v souvislosti s výstavbou kamenných hradeb. Poprvé ho písemně připomíná k roku 1396 purkrabí Mikuláš Neubecke. Nelze však vyloučit ani jistou formu biskupského domu, malou rezidenci, která mohla vzniknout již za doby biskupa Bruna, neboť je známo, že biskup Bruno v Ostravě hostil některé své návštěvy.

K roku 1446 se objekt uvádí jako hrad, roku 1466 jako „**propugnaculum**“. Posledním písemně známým biskupským ostravským hradním hejmanem byl v letech 1484–1491 Laurin z Chřenovic. Roku 1538 daroval biskup Stanislav I. Thurzo svému hukvaldskému úředníku Kryštofu Foglarovi ze Studené Vody dům v centru města, který stával na místě „*kdež prve bylo předkuov našich, panuov ostravských bylo*“, tedy v místě biskupského hrádku. Ten patrně přestal svému účelu sloužit na přelomu 15. a 16. století a následně byl buďto přestavěn, nebo zcela zanikl, protože již v roce 1585 je zde zmiňován hřbitov zvaný Na Zámčisku (zámčisko = označení pro ruinu).

► **Propugnaculum** = latinský výraz značící opevňovací prvek, část většího celku městského opevnění, někdy též součást obranného systému dvora (opevňená budova sloužící v případě nebezpečí k ochraně). ◀

DVĚ TVRZE VE STARÉ BĚLÉ

Zapomenutou historií jsou dnes dvě zaniklé tvrže, které stávaly kdysi na katastru Ostravy – Staré Bělé. Poslední stopy po tvrzištích dnes shledáváme jen ve zdejších terénu v lese Palesek a v centru městského obvodu.

4 Tvrz v centru vsi

Jedna tvrz byla vybudována snad už na sklonku středověku u křížení dnešních ulic Blanická a Na Zámčiskách, kde můžeme i v současnosti najít malý rybník s ostrůvkem, na němž je umístěn pomník věnovaný obětem druhé světové války. Pokud sem zavítáte, na první pohled zjistíte, že rybník byl původně vodním příkopem a na zmiňovaném ostrůvku stávala tvrz. Kuželovitý pahorek s nevelkým předhradím nemá jinak nic, co by připomínalo jeho minulost. Obdobné tvrziště, odborně nazývané jako motte, bychom v regionu našli snad už jen ve Velkých Albrechticích na Novojičínku.

► **Motte** (mezinárodně používaný termín převzatý z francouzštiny; v češtině též motta) se označuje opevňené sídlo, které bylo vystavěno

na uměle vytvořeném, respektive speciálně upraveném přírodním návrší v rovinatých oblastech, většinou ve tvaru komolého kužele. Motte často bývala obklopena příkopem nebo i soustavou několika příkopů, pokud situace dovozovala, tak i zatopených vodou, a v její bezprostřední blízkosti se nacházelo slaběji opevněné předhradí nebo hospodářský dvůr. ◀

Archeologicky je starobělská lokalita již bezcenná, jelikož při stavbě válečného pomníku v 50. letech 20. století bylo místo značně poškozeno. Dalším svědkem dávné historie jsou pomístní názvy. Ulice Na Zámčických jasně odkazuje k názvu dřívějších polních tratí v blízkosti tvrze. Nespornou souvislost s tvrzí má i starý pomístní název Na Sklepách, který se používal pro oblast u dnešního koupaliště (v sousedství bývalé tvrze). Za ulicí Blanickou se pak nachází také bývalý panský hospodářský dvůr, který dodnes slouží zemědělské výrobě. I tento dvůr je nepřímým důkazem faktu, že v jeho okolí stála tvrz.

Historikové se dnes kloní k názoru, že tvrz vznikla až na počátku 15. století. Jejím zakladatelem mohl být Hanuš z Dětrichova (Větrkovic u Příbora), který roku 1408 přijal léno na část Staré Bělé a celé Výškovice. První písemné zachycení tvrze nacházíme až v listině z roku 1476, kterou Jiří Buček z Bystřice, Doloplaz a Bělé přijal léno na Bělou s tvrzí. Od těch časů se tvrz objevuje v listinném materiálu stále častěji.

Jak tvrz vypadala? Základové zdivo a sklepy byly jistě provedeny

z kamene, obydlí majitele a venkovní opevnění pak bylo nejspíše z dřevěného materiálu. Okolo tvrze nechyběl hliněný val a také vodní příkop o poloměru cca 60 m. Na jižní straně se tvrziště zařezávalo do svahu a v těchto místech bylo chráněno zdvojeným příkopem o šířce 6–18 m. Samotná opevněná stavba stála na malém plató o rozměrech cca 20 x 24 m, ve výšce 5–6 m nad vodní hladinou.

Velkou pozornost věnovali vladykové z Bystřice a Doloplaz všeobecnému zvelebování vsi a můžeme také předpokládat, že vylepšovali i svou tvrz. Ta byla zcela jistě tvořena pohodlnou stavbou věžového typu. V roce 1523 je tvrz za Ladislava z Kadaně popisována jako zámek, což svědčí nejen o dobrém stavu objektu, ale také o jeho reprezentativnosti. Přesný popis tvrze se ale nikde nedochoval. Zato se v knize *Brušperk a jeho okolí* z roku 1869 píše následující: „*Opodál kostela k severozápadu stojí dvůr přínáležející kapitole olomoucké. Nedaleko dvora k severu od vesnického hřbitova lze spatřiti dva rybníky a uprostřed jednoho modřínem porostlý kopeček, na němž před časy prý zámek stával. Ještě do nedávna vykopávána jsou v místech těchto hospodářsko-kuchyňská nářadí.*“ Naposledy v tvrzí stále žila vdova po Ladislavu z Kadaně, Zuzana Preissová z Nového Jičína spolu se svými nevlastními syny. Jeden z nich, Zikmund z Kadaně, musel pak pro finanční tíseň sídlo roku 1550 opustit. Sídlo začalo zcela jistě vlivem častého střídání majitelů

Centrum Staré Bělé s rybníčkem a tvrzištěm uprostřed na mapě stabilního katastru z roku 1833

chátrat. Roku 1558 tvrz získal Jan mladší Petřvaldský z Petřvaldu a na Zábřehu, po němž ji zdědil roku 1563 jeho syn Hanuš, jenž zde ubytoval svou sestru Alinu. Když patrně roku 1583 (?) zemřel poslední vlastník tvrže Jan Prakšický, zapsal manský písař v Kroměříži, že zesnulý „ani žádného statku manského pozemského po sobě nepozůstavil, než toliko tvrz shnilú a pustú ve vsi Starej Bělej“. Víme tedy, že konec 16. století znamenal pro tvrz zánik, ačkoliv ještě roku 1597 ve zchátralé podobě stála. Ještě roku 1611 museli starobělské poddaní plnit roboty na opravování a udržování ohrady kolem tvrže, avšak k definitivnímu zániku tvrže musela dospět nejpozději do roku 1616, kdy Starou Bělou spolu s Výškovicemi a Zábřehem spravoval rod Syrakovských z Pěrkova. Právě v Zábřehu si tento rod roku 1597 začal stavět reprezentativní zámek

jako kopii svého staršího renesančního sídla v nedaleké Staré Vsi nad Ondřejnicí. Stará tvrz v Bělé byla vyklizena, některé předměty byly přesunuty do sousedního panského dvora, zdivo rozebrali poddaní na stavbu svých stavení. Po roce 1616 došlo jistě i k rozebrání kamenné podezdívky a sklepení, které byly použity k novým stavebním účelům.

Ačkoliv je tvrz dávno zaniklá, přeci jen o ní dodnes v kronikách kolují tři pověsti. Uvedeme alespoň jednu krátkou ze zmiňované knihy *Brušperk a jeho okolí* (1869): „Hrad i s okolním poplužím náležel jakési hraběcí rodině. Pověst dále dí, že na zámku tom sídlelo kdysi dvanáct pánů, mladých to hrabat, a ti že měli v nedalekém lese, jemuž nyní na „Studních“ říkají, každý svou uzavřenou studánku. Kdykoliv se kterému z dvanácti pánů zažilo pít, musil sluha rychlonohý, zvláště

Vážený čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy **Zaniklá Ostrava**.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.